

" ...

I- İPTAL İSTEMİNİN GEREKÇESİ :

Dava dilekçesinin konuyla ilgili gerekçe bölümü aynen şöyledir :

"2972 saydı Mahalli idareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve ihtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunun (Seçimlerin Yenilenmesi) başlığını taşıyan 29 uncu maddesi bütünü ile incelendiğinde;

a. Bir seçim çevresinde yapılan seçimin seçim işlemleri sebebiyle iptaline karar verilmesi,

b. Belediye meclisi veya il genel meclisinin yetkili organlarca feshi,

c. Belediye meclisi veya il genel meclisi üyeliklerinin herhangi bir sebeple boşalması ve meclis üye sayısının yedeklerinin de getirilmesinden sonra üye tam sayısının yansından aşağıya düşmesi,

Hallerinde bu ilandan sonra gelen 60 inci günü takibeden ilk Pazar günü seçim yapılacaktır.

Görülüyor ki, her ne kadar Kanunun gerekçe bölümünde açıklandığı üzere ülkemiz için en uygun seçim mevsimleri ilkbahar ve Sonbahar aylan olarak kabul edilmiş ise de; 2972 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinin (a), (b) ve (c) bentlerinde bu husus nazara alınmamış ve seçimlerin ilandan sonra gelen 60 günü takibeden ilk Pazar günü yapılması yoluna gidilmiştir.

Buna karşılık, 26.12.1991 tarih ve 3766 sayılı Kanunla yapılan düzenleme sonucunda, seçilmiş belediye başkanlıklarının herhangi bir nedenle boşalması halinde, seçimler Haziran veya Kasım ayının ilk Pazar günü yapılacaktır.

Hal böyle olunca gerekçe zayıf kalmakta, Kanun kendi içinde çelişki yaratmaktadır.

Konuyla ilgili olarak Yüce Mahkemenizin iki karar mevcuttur.

Bunlardan Birincisi; Esas Sayısı : 1988/14, Karar Sayısı : 1988/18, Karar Günü : 13.6.1988, ikincisi ise; Esas Sayısı : 1987/22, Karar Sayısı : 1988/19, Karar Günü : 13.6.1988.

Verilen bu kararlar doğrultusunda 26.12.1991 tarih 3766 sayılı Kanun incelendiğinde, bu Kânunla getirilen hükümlerin de Anayasa'nın 13, 67 ve 127 nci maddelerine aykırı olduğu sonucuna varılmaktadır.

Anayasa'nın 13 üncü maddesine göre; temel hak ve hürriyetler, ancak Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli egemenliğin, Cumhuriyetin, milli güvenliğin, kamu düzenin, genel asayişin, kamu yararının genel ahlakın ve genel sağlığın korunması amacıyla ve ayrıca Anayasa'nın ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, Anayasa'nın özüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir.

Temel hak ve hürriyetlerle ilgili genel ve özel sınırlamalar demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamaz ve öngörüldükleri amaç dışında kullanılamaz.

Anayasa'nın 67 nci maddesinde düzenlenen seçme ve seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı, (siyasi haklar ve ödevler) bölümünde yer almaktadır.

Mahalli seçimler yönünden getirilecek her türlü kısıtlama, seçme ve seçilme hakkına büyük zarar verecektir.

Öte yandan, kabul edilen hükümle seçmen iradesine, seçme ve seçilme hakkına getirilen sınırlama, demokratik toplum düzeninin gerekleri ile bağdaşır nitelikte kabul edilemeyeceğinden, Anayasa'nın 13 üncü maddesine aykırılık sözkonusu olacaktır.

Anayasa'nın 127 nci maddesinde, yerel seçimlerin 67 nci maddedeki esaslara göre, 5 yılda bir yapılacağı ilkesi dışında, bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Yerel yönetim organlarında meydana gelebilecek boşlukların nasıl doldurulacağı konusu Anayasa'da bir esasa bağlanmadığından, meselenin 127 nci maddede öngörülen "yerinden yönetim ilkesine" göre, çözümlenmesi gerekir.

Mahkemenizin de kabul ettiği gibi, yerinden yönetim ilkesinde esas halkın katılımının sağlanması olduğundan bunun doğal sonucu da, organlardaki boşalmanın zaman geçirilmeden doldurulmasıdır.

Yukarıda da arzedildiği üzere, 2972 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinin (a), (b), (c) bendlerinde yazılı hallerde seçimler ilandan sonra gelen 60 inci günü takip eden ilk Pazar günü yapılırken; seçilmiş belediye başkanlıklarının herhangi bir nedenle boşalması halinde, bu hususun ilanından sonra gelen Haziran veya Kasım ayının ilk Pazar gününde, bu aylara 60 günden az süre kalmış ise, seçimden sonra gelen Haziran veya Kasım aylarının ilk Pazar günlerinde yapılacaktır. Daha açık deyimle Nisan'ın ilk haftasından itibaren Haziran'ın ilk Pazar gününe 60 günden az süre kalacağından, seçimler Haziran'ın ilk Pazar günü yapılmayacak ancak 8 ay sonra Kasım'ın ilk Pazar günü yapılacaktır. Bunun gibi Eylül'ün ilk haftasından itibaren Kasım ayının ilk Pazar gününe yine 60 günden az süre kalacağından seçimler o yılın Kasım ayının ilk Pazar günü yerine tam 10 ay sonra ertesi yılın Haziran ayının ilk Pazar günü yapılacaktır. Bu sürelerin makul bir süre olduğunu ileri sürmek imkansızdır.

Kaldığı Mahalli idarelere ait seçimlerin ihtiyaç hasıl oldukça ve o bölgede yapılması seçim ortamını seçim bölgesinde lokalize ederek, etkilerini mevzi tutmak ve seçim atmosferini bütün yurda yaymamak ana fikrine istinaden ve seçimlerin belli iki tarihte toplanmasının seçim bölge sayısının artmış olmasına, değişik yerlere yayılmasına ve her yıl iki defa bütün yurtda bir nevi genel seçim ortamının doğmasına neden olacağını dikkate alan Anayasamız bu nedenle mahalli seçimlerin belli iki tarihte toplanılarak yoğunlaştırılmasının yerine kendi bölgesi içinde, kendi şart ve özelliklerine uyarak zamanında yapılmasını ve bu seçimlere adeta bir genel seçim havası getirilmemesini idari ihtiyaçlar, psikolojik etkenler ve toplumun beklentileri yönünden de uygun görmemiş ve Anayasa'da belirtilen seçim şeklini benimsemiş bulunmaktadır.

Seçimler için getirilen böyle bir düzenleme (yılda iki defa yapılması), Anayasa'nın 13 üncü maddesine aykırı olacaktır. Zira Anayasalın 13 üncü maddesine göre kamu yaran bulunmadan temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması mümkün değildir.

Bu bakımdan düzenleme vatandaşın seçme ve seçilme hakkına ve siyasi faaliyette bulunma hakkına engel teşkil eder niteliktedir.

Seçilmiş belediye başkanlarının yerlerinin belediye meclislerince seçilmiş üyelerle doldurulması, hukuksal sakıncayı gidermez. Önemli olan, boşalan yerlerin, seçilmiş kişilerce rastgele doldurulması değil, seçmenlerin o yer için seçtiği kimseler tarafından doldurulmasıdır.

Seçmen iradesine, seçme ve seçilme hakkına getirilen sınırlama, demokratik toplum düzenin gerekleri ile bağdaşır nitelikte de kabul edilemez.

Anayasa'nın 127 nci maddesine göre yerinde yönetim ilkesinde esas, halkın katılımının sağlanması olduğundan, bunun doğal sonucu olarak organlardaki boşalmanın yine seçimle giderilmesidir. Yerel yönetimdeki boşalmanın hemen doldurulması esastır. O nedenlerle demokratik katılımın uzunca bir süre kesintiye uğraması düşünülemez.

Çağdaş demokrasilerde amaç, halkın kamu işlerinde etkinliğinin sağlanmasıdır. Kaldı ki, ülkemizde 1963 yılından bu yana yerel seçimler boşalmayı izleyen fasa bir hazırlık döneminden sonra hemen yapılmıştır.

Kanunun geçici maddesi, seçim süresi başlatılan ve ilanı yapılan seçimleri Haziran 1992 tarihine ertelemekte, bu ise, yetkili kamu mercilerinin ilanına güvenerek, kamu görevinden istifade eden kişileri olumsuz yönde etkilemektedir.

Boş olan belediye başkanlıkları için süreler başlamıştır. Süresi başlayan seçimi bir kanunla durdurmak Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda, bazı üyeler tarafından da açıklandığı gibi yanlıştır. Yanlış olacaktır. Birtakım işlemler yapılmış, bazı kişiler aday olmak için görevlerinden ayrılmış, belki de, ön seçimi kazanmış durumdadırlar.

Bu hale gelmiş iken, seçimlerin Haziran 1992'ye ertelenmesi kişisel hakları zedeleyici niteliktedir.

Demokratik toplumlarda mahalli idareler, büyük önemi haiz kuruluşlardır. Bir görüşe göre, demokrasi, mahalli idarelerde uygulama alanı bulur.

Bu itibarla, mahalli idareler organlarında vaki boşalmaların, mümkün olan sür'atle doldurulması esas olmak gerekir. Makul süreleri aşan ertelemeler, hem Anayasa'nın 127 nci maddesinin ruhuna aykırı düşecek, hem de vatandaşların seçme ve seçilme haklarının demokratik toplum düzeni gereklerine aykırı biçimde sınırlanmasına ve bu sınırlamanın öngörülen amacı aşan şekilde kullanılmasına yol açacaktır.

Yüce Mahkemenizin konu ile ilgili kararında da özenle vurgulanan husus ve hakim gerekçe; yerinden yönetim ilkesinde esas olan, halkın katılımının sağlanması ve bunun doğal sonucu, organlardaki boşalmanın zaman geçirilmeden doldurulmasıdır.

3766 sayılı Kanun, belediye başkanlıkları seçimlerini makul olmayan süre dışına çıkarmak ve ilanı yapılmış seçimleri ertelemekle vatandaşın sahip olduğu seçme ve seçilme haklarını, demokratik toplum düzeni gereklerine aykırı olarak sınırlamakta ve bu sınırlama öngörülen amacı aşmaktadır.

Yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlayan Mahkemenizin kararında da, tüm bu konular belirlenen şekilde yorumlanmıştır.

Esas Sayısı : 1992/17
Karar Sayısı : 1992/30

SONUÇ : 26.12.1991 tarih ve 3766 sayılı "2972 Sayılı Mahalli idareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve ihtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunun 29 uncu Maddesinde Değişildik Yapılmasına Dair Kanun" yukarıda arz edilen gerekçeler ve ilişkide sunulan deliller ve Yüce Mahkemenizin emsal kararları karşısında Anayasa'nın 13, 67 ve 127 nci maddelerine aykırı olduğundan Anayasa'nın 104 ve 150 nci maddeleri gereğince esastan iptaline karar verilmesini arz olunur.""